

בשם האם

לפי מסורות נוצריות חוותה מרים אמו של ישו כמה מהאירועים החשובים בחייה בירושלים, וכאן גם העבירה רבות משנותיה. האירועים הללו משמעותיים עד היום למיליוני מאמינים נוצרים הבאים לירושלים בעקבותיה.

ולנו ניתנת האפשרות לצאת לסיור מיתולוגי קצת אחר

של אלישבע ורקד וקד לפני בנו של אלוהים שבבטנה של מרים. מרים פוצחת בשירת המגניפיקט, שירת שבח והרִיִּיָּה לאל על כך שהרתה. שירה זו מקבילה במובנים רבים לשירת חנה, שייחלה אף היא לבן. שמה של כנסיית הביקור בעין כרם מזכיר את ביקורה של מרים. בקיר החזית של הכנסייה מופיע פסיפס נאה המתאר את המעמד: מרחוק נראית נצרת שממנה הגיעה מרים, ובחזית התמונה נראית עין כרם. מרים ביניהן רכובה על חמור, ומולה אלישבע מקבלת את פניה.

איפה אנחנו? עין כרם ● מדי יום, למעט הפסקת צהריים ☞ הכניסה חינם ☎ 02-6417291

מתחם כנסיית הקבר ישו חוזר מהצלב לידי אמו

בשיא חמלתה (Pietà) מתגלה מרים במתחם כנסיית הקבר, המקום שבו נאלצה לצפות בצליבת בנה, ליטול את גופתו, להיפרד ממנו ולהביאו לקבורה. פעמים רבות מרים נחשבת "האם הגדולה" החומלת על כל הברואים ומתווכת בינם ובין בן האלוהים, בנה. בניסיון תמידי להקל עליהם את סבלותיהם. חמלה אינה רחמים, לוחשות לי האבנים ספוגות הזמן, רחמים נובעים מעליונות יהירה. חמלה מקורה בהזדהות עמוקה, בהבנה עמוקה של מצוקת הזוֹת, מהדהדים תולדות הזמן.

מתחם כנסיית הקבר כולל כמה אתרים הקשורים בישו ובאמו. קפלת מרים למשל מנציחה את מקום המפגש בין ישו לאמו לאחר תחייתו, ולכן מכונה המקום גם "קפלת ההופעה". מקום נוסף הקשור בה הוא המנזר-אכסניה הנקרא מְתוֹכְיוֹן שנמצא מול שער כנסיית הקבר, ובו מצויה איקונה חשובה של מרים. ב־15 באוגוסט נחגג חג איסופה של מרים לשמים, וכמה ימים קודם לכן מוציאים את האי־קונה של מרים ונושאים אותה בתהלוכה אל כנסיית קבר מרים שבגת שמנים, שם היא מוצגת לקהל הרחב. במהלך ימים אלו מגיעים עולי רגל רבים לחלוק לה כבוד ולבקש בקשות. רבים כורעים ברך מולה ופונים אל פניה של האי־קונה עצמת העיניים, הנתונות בהילה של כסף מרוקע. שפתותיהם לוחשות אליה בעוד היא דוממת. ב־15 באוגוסט מושֶׁבֶת האיקונה אחר כבוד למקומה

כתב וצילם: יותם יעקבסון

ראשונה פגשתי את מרים כשהייתי ילד. ראיתי כורעת על ברכיה באחת הכנסיות בירושלים, כשבנה המת מוטל פשוט איברים על ברכיה. אני זוכר היטב כמה זעזע אותי מראה הצלוב ולידו האם המתאבלת. לא הרבה ידוע על אמו של ישו מתוך הברית החדשה, והסיפורים על לידתה ומותה מגיעים בעיקר ממסורות חיצוניות. לפי הסיפורים והמסורות הללו אפשר לצאת לטיול בירושלים בעקבות תחנות בחייה של האישה החשובה ביותר בנצ־רות. לכל האתרים יש להגיע בלבוש צנוע.

כנסיית הביקור בעין כרם: מרים ההרה

סיפורים על נשים שייחלו לבנים והיו לאמהות גדולות מכתרים את ימיה ואת חומותיה של ירושלים. בברית החדשה מסופר שלאחר שהרתה בביתה שבגליל, הלכה מרים לעיר קטנה ביהודה המזוהה כיום עם עין כרם. בעין כרם היא ביקרה את אלישבע קרובתה ההרה ואת זכריה, לימים הוריו של יוחנן המטביל, מי שהטביל את ישו במי הירדן. ליד המעיין שלב הכפר (שנקרא מעיין מרים) נפגשות מרים ואלישבע, והנה הילד בבטנה

▲ תמונת פסיפס שנתרמה לכנסיית דורמיציון. על קירות הקריפטה תלויות תמונות של מרים, כולן תרומות ממדינות העולם

ירושלמית ממליצה

גיל הראבן סופרת

- מסעדת הגג של פאפא אנדריאס היא טבורו של עולם. הר הבית מתחתייך, אוזן שמאל שלך מתחככת בכנסיית הקבר. אם יש מרכז לעולם – הוא שם. ☞ כיכר מוריסטון, הרובע הנוצרי, יש שילוט באזור כנסיית הקבר
- כשהשער של האכסניה האוסטרית נסגר מאחוריך והמולת השוק נעלמת בבת אחת, את יכולה לאכול שטרודל תפוחים עם קצפת ולהתבונן בתמונות שמן של הקיסרות. הקסם של המקום בניגוד המפתיע שבין הפנים לחוץ. ☞ בתחילת רחוב ויה דולרוזה מכיוון רחוב הגיא

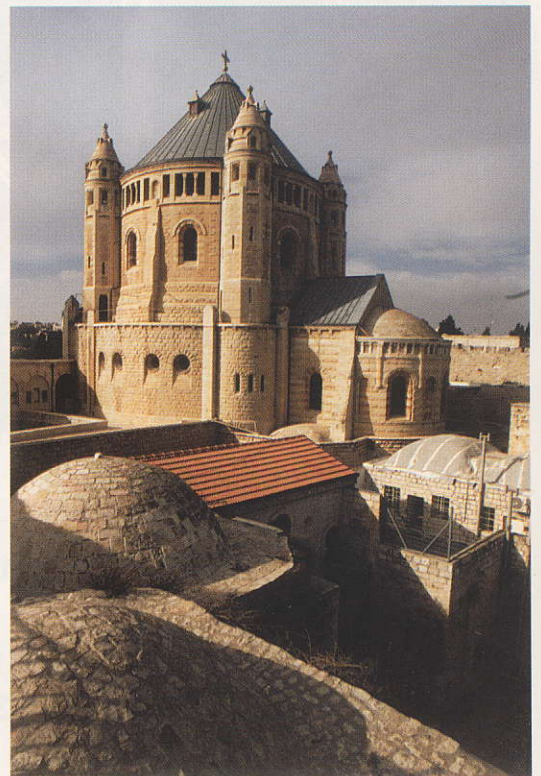
מבט על כנסיית דורמיציון מגג מבנה קבר דוד וחדר הסעודה האחרונה. בתקופה הביזנטית השתרעה כנסיית הגיה ציון על רוב השטח הנראה בתווך

נזירות בפתח כנסיית הקבר בחג איסוף מרים השמימה

תמונת מרים על כריכת ספרון תפילה סרבי וצורר בזיליקום הנחשב בנצרות צמח קדוש

מבנה הכנסייה של ימינו כולל שרידים של כנסיות קודמות שעמדו במקום זה ונהרסו: כנסיית הגיה ציון (ציון הקדושה) מהמאה הרביעית שכונתה אם כל הכנסיות, וכנסיית גברתנו של ציון שהקימו הצלבנים, שגם היא נחרבה בחלקה. כשביקר קיסר גרמניה וילהלם השני בירושלים בשנת 1898, העניק לו הסולטן העות'מאני עבד אל-חמיד את הקרקע שעליה שרידי הכנסיות. וילהלם מסר אותה לידי המסדר הבנדיקטיני, וזה בנה בתחילת המאה העשרים את הכנסייה הקיימת. את ההשפעות הגרמניות של המסדר אפשר לראות במגדל המסיבי ששואב את השראתו מכנסיות עמק הריין. באפסיס (גומחת התפילה שבה עומד הכומר מעל למזבח) מצוי פסיפס של מרים ובנה. את מרים פוגשים שוב בקריפטא (אולם תת-קרקעי בכנסייה). כאן היא יפה וענוגה במיוחד, נמה תרדמת ישרים, מגולפת בשנהב שגונו צח ועמום, ומעליה כיפה סוככת. בכיפה מתוארים בפסיפס ישו הפורש ידיו לקבלה

שבמתוכיון בתהלוכה של אנשי דת ומאמינים. את התהלוכה מקדים קהל רב של נוער ומבוגרים שמבטא את שמחת החג בשירים רועמים, בריקודים, בתיפוף על דרבור קות ובחגיגה עממית פרועה וצוהלת, הנראית כנוגדת את שלווה של המנוחה. ברחבת כנסיית הקבר ממתנינים מאמינים נוספים ונזירות האוחזות בתמונותיה של מרים ובצורות בזיליקום ומייחלות שמשוהו מקדושתה של האם הגדולה תדבק גם בהן.

איפה אנחנו? רחוב סנטה הלנה, הרובע הנוצרי מדי יום משעת בוקר מוקדמת ועד רדת החשכה הכניסה חנים ☎ 02-6272745

כנסיית דורמיציון: ירידת רוח הקודש והירדות הבתולה

מקובל בנצרות לראות במוות עונש על חטאי האדם. לכן לפי המסורת, מרים הנקיה מחטא לא מתה, אלא שקעה בתרדמה, דורמיציו (Dormitio) בלטינית. במיקומה של כנסיית דורמיציון נקשרו מסורות חשובות: כאן נערכה הסעודה האחרונה, כאן התכנסו תלמידי ישו לאחר הצליבה, וכאן ממש ירדה רוח הקודש על השליחים באירוע המכונה "פנטקוסטס" ומסמל את היווסדה של הכנסייה.

ירושלים, וירושלים מקובלת יותר. כנסיית קבר מרים הסמוכה לכנסיית היגון (הידועה כיום בשם כנסיית כל העמים) היא קריפטת רבת תקופות שצורתה צורת צלב. כשכל מנורותיה דולקות, היא נראית כלקוחה מעולמות רחוקים, או ליתר דיוק – לשם היא לוקחת. קברה של מרים נמצא בגיא של נחל קדרון, בתווך גיאור גרפי ורוחני: בין שער האריות שדרכו נכנס ישו לירושלים (כניסה המסמלת את סיועו לאנושות) ובין מקום עלייתו השמימה המיוחס לקפלת העלייה השמימה במרומי הר הזיתים (סמל למקורו האלוהי). וכך גם במקום קבורתה, השוכן בתווך שבין המקומות האלה, מייצגת מרים את הקשר שבין ארציות לשמימיות.

ושש נשים מקראיות שמקיפות אותו: חוה, מרים אחות משה, יעל, רות, יהודית ואסתר המלכה.

איפה אנחנו? הר ציון • ב'שבת 8:30-17:30 למעט הפסקת צהריים, ימי א' וחגים פתוח מ-11:00 למעט הפסקת צהריים • הכניסה חינם, נהוג להשאיר תרומה 02*5655330

כנסיית קבר מרים: בין ארציות לשמימיות

אין תמימות דעים באשר למקום קבורתה של מרים. המסורות מצביעות על אפסוס שבמערב תורכיה או על

איקונת מרים המפורסמת מהמתוכיון מוצבת פעם בשנה בכנסיית קבר מרים, אז לוחשים מאמינים בקשות בסמוך לפניה השלוות

שושן צחור שהונח באחת מפינות כנסיית הקבר. השושן מסמל בצחותו את הבתולין ולכן הפך לסמלה של מרים, האם הבתולה

איפה אנחנו? בגיא שבין הר הזיתים להר הבית • מדי יום, למעט הפסקת צהריים קצרה • כניסה חינם

את מרים אני פוגש גם במקום לא צפוי, היא ניבטת אלי מסצנת הסיום ב"חוק התשוקה" של אלמודובר, שבו אני צופה בסינמטק הנטוי מעל לגיא בן הינום. גיבור הסרט נוטל מהרצפה אל ברכיו את גופתה של הרוצח השמיט אסון על חייו והתאבד. בביליל המאורעות נופלים נרות, ופינת הפולחן הביתית לבתולה ניצתת ועולה בלהבות ויוצרת תפאורה לסצנה שהיא התגלמות "פייטה", חמלה שתכניה חדשים. לא עוד מרים החומלת וכואבת רק את סבלותיהם של בניה, אלא חמלה מסוג אחר לחלוטין. ראשית, חמלה שביטוייה גבריים – חמלת אב ולא חמלת אם – ושנית, חמלה של אדם על מי שרצח את אהובו. היכול אדם לחמול על זולתו הפושע?

אני יוצא משם מהורהר ותוהה: היכולה חמלה זו לחול גם על ירושלים עירי? •

יותם יעקבסון – כותב, מצלם ומדריך טיולים בארץ ובחול. עורך סיורים בעקבות מרים בירושלים

הכתבה מוקדשת לארז בן יוסף

עין כרם: הכנסייה של הנסיכה

בתוכי עין כרם, במעלה ההר, חבוי כפר בין חומות ושערים. זהו הכפר הרוסי המכונה מוסקוביה, אך יושביו קוראים לו גורני שפירושו "ההררי". בימים אלה נשלמת במקום בניית כנסייה עם גגות דמויי בצלים מזהב. הכנסייה עשתה דרך ארוכה עד שהגיעה לזמן הזה: מאה שנה עמדה בלי גג. סיפור הכנסייה מתחיל ביליזבטה, צאצאית לבית המלוכה הגרמני שהגיעה לפרקה. נמצא לה שידוך הולם בדמותו של הנסיך הרוסי סרגיי, מושל מוסקבה ובן למשפחת הצאר הרוסי. שניהם היו יפי תואר, ומסופר כי אף שזיווגם היה פרי שידוך, ניצתה ביניהם אהבה גדולה. יליזבטה הביאה לבית הצאר רוח חדשה של חמלה וקרבה לעם, ועזרה לרכוש אדמות במקומות הקדושים בארץ ישראל. כשחנכה עם בעלה את כנסיית מריה מגדלנה בהר הזיתים, נדרה שני נדרים: להיות פרבוסלבית ולהיקבר בחצר הכנסייה. ב-1905 התנקשו בנסיך סרגיי, ויליזבטה החליטה להנציח את זכרו בכנסייה בניית כנסייה בעין כרם. אבל במהפכת אוקטובר הוצאו להורג כל בני משפחת הצאר, בהם גם יליזבטה. משפחתה שלה החליטה לקיים את נדרה והבריחה את גופתה דרך סין לארץ הקודש. היא נקברה בהר הזיתים והוכרזה קדושה על ידי הכנסייה הפרבוסלבית. עם התמוטטות הקומוניזם הוחלט להשלים את בניית הכנסייה. התוכניות הוגשו, אך רק לפני שנתיים ניתן אישור לבנייה. בכפר הרוסי נתקלים היום בשלל כנסיות שקולות מלאכיים שנשמעים מהן, בנזירות לבושות שחורים השקועות בעבודתן, ובכביסה שמתנופפת על החבלים ומגלה טפח אינטימי מחייהן. פינה עין מור – מורת דרך, מספרת סיפורים וחברה בוועד המנהל של החברה להגנת הטבע בירושלים